

A Buddha fája

Radevski Teodor: *Szigetlakók*.
Masszi Kiadó, Budapest, 1999.

Különös ez a könyv. Több okból is. Először azért, mert nem magyar anyanyelvű szerző magyarul írott könyve. Másodszer mert magyar nyelven is remeklés! Gazdag, fordulatos, színes és merész. Harmadszor: Radevski Teodor mindeddig nem íróként dolgozott, hanem filmrendezőként járta a világot, ami külön hasznára vált írói látásmódjának.

Ikerkönyv. A kiadó tervezett sorozatának első kötete, kétnyelvű: bolgár – magyar. Első kötete a szerzőnek is, ha nem is első írása. (A *Barátság* 1998. február 15-i számában közöltük elbeszélését.)

Úti-novellák, beszámolók, tudósítások, riportok. Az utazások rengeteg élményanyaga túlfeszítette a kamera lehetőségeit, ha nem is független attól. A legapróbb részletek élesben kinagyítva, a pillanatképek meglepetései, mind segítik az elbeszélések különlegességét. Hogy a filmfelvételeken kívül másképp is rögzítette a pillanatokot, arról az idézett „*Naplójegyzetek*” tanúskodnak. Talán már akkor is készült arra, hogy írásban is mesélni kezdjen. A legenda, a mese a tér- és időbeli valóság határán játszódó cselekmények, mindig egzotikus, különös emberekről, világokról, hiedelmekről, babonákról szólnak. Nemcsak külső, hanem belső kalandok is ezek, melyekben hol azonosul, hol pedig kívülről szemléli a furcsa embereket, akikkel véletlenül vagy szándékosan találkozott.

Mintha azért járná a világot – legyen az Amerika, Japán, Kréta, sziget, kikötő –, hogy titkokat kutasson. Írásai között akad westernbe illő történet, van titokzatos keleti (találkozások híres emberekkel, egy bölcs riksa kulival, öreg hajóssal és a „néma prófétával”).

De titka van a valóságos western-történet hősének is, az, ami a végén derül ki: hogy *magyar*. Egy kicsit minden történet az író saját története is, mert az elbeszélés során mindvégig jelen van. Vagy kérdez, vitatkozik, csodálkozik, vagy csak tudomásul veszi a világ változatosságát. Természetesen mindig kezében a fényképezőgép, az idő megragadásának, rögzítésének lehetőségével. Az önmagáról szóló magány-történetek saját titkait is feltárják, megoldást keresve. Megújulást, ahogy a Buddha-fa tanítja: „... a fa minden évben megújul erejéből kell példát venni. Csak így maradhatunk fenn!”

Hol rejtettebben, hol nyíltabban, de lényegében minden az időről szól. Az időről, ami nem múlik, hanem mi múlunk el belőle. Ezért is sok a szomorúság a felvillanó humor mellett. Az emlékek, a betegség, a magány ellen ott a kamera, és most itt a könyv.

A befejező írás a bevezetőre cseng vissza, mintegy keretbe zárva a közben elmesélt különös történeteket. Az utolsó mese-levél végén, az eldobott rózsza az utolsó remény feladása.

Bízunk, hogy mégsem. Az első könyv – túlczorduló élmény – anyaga még megírásra vár. Telne belőle a következő mesékre is.

S. E.

Versekkel a háborún túl

Ritka az olyan ember, aki békeidőben szabadidős elragadtatásában háborús versek olvasásába kezd. Ha mégis, Rózsa Flores Eduardo az óévben napvilágot látott *háromnyelvű* „*Hűség / Vjernost / Lealtad*” című kötetével bizonyára jól jár. A Magyar Kapu Alapítvány gondozásában megjelent kiadvány, több mint félszáz versben ad valóságképet a balkáni háború szörnyűségeiről, a lélekterhelő megpróbáltatásokról, a látványborzalomról, s a folytonos bizonytalanságban megfogható érzések nagyszerűségéről.

A spanyol anyától és magyar apától származó szerző élete kalandokban bővelkedő. Bolíviában született, élt Chilében, Svédországban, míg 1975-től már Magyarországot tekinti otthonának. 1991 nyarán, mint a barcelonai „LA Vanguardia” és a „BBC Word Service” tudósítója került a délszláv válság kellős közepébe. Hazatérve horvát állampolgárságot kapott. A déli fegyveres konfliktusról elsőként 1994-ben jelent meg könyve „*Mocskos háború*” címmel, míg két évvel később a „*Hallgatás-hadművelés*” már közös munka – természetesen e témában – *Tihanyi* Tamás újságíróval és ifj. *Kricskovic*s Antal fotóriporterrel.

A lírai vallomás nemcsak szövevényes, hátborzongató történelmi pillanatképek összefüggő írott képsora századutónk legigazságatlanabb, népirtó-megsemmisítő örületéből, hanem a pusztulás és pusztítás közbizonyosságában, a kétségek és félelmek közt is társaiért aggódó, apró, jelentéktelen szépségekre is felfigyelő, érző, béke után vágyakozó ember bizonyosságtétele. A szlavón földeken az eső és a pirkadat, a csend vészjósoló beállta a támadás és ellenállás szünetében, a bajtársak meleg kézfogása a bizalomfüggőségben, mindmind jelen van ezekben a gondolatokban, csakúgy, mint az akkori „horvát-serb nyárban”.

A háború, mint elkerülhetetlen rossz, sajnos az emberi gyarlóság és gyűlölet révén ismétlődik. Ám ez az egyedüli állapot, melyben az élő érzelmileg és tudatilag a maximumot nyújtja. Akkor szeret és gyűlöl a legjobban, akkor válik igazán önzetlenné, ragaszkodóvá. Ezért is egyediek Rózsa Flores Eduardo versei, s mert egy olyan lélkör szülöttei, amikor a líra hangjai képtelenek voltak legyűrni a puskaropogást, a gránátrobbanást. De vélhetőleg megteszik ezt utólag...

Horváth Tímea